

ÁLLAMI VADGAZDÁLKODÁS

1944/45 telén mintegy három hónapon keresztül csak katonák járták a hegyközi erdőket. Ennek „eredményeként” katasztrofálisan megfogyott a nagyvad állomány, a maradékot pedig a lakosok lőtték le az elhagyott katonai fegyverekkel. Egy 1948-ban készített jelentés szerint az 1300 holdas radványi vadaskert közel 500 darabos szarvas-muflon-öz állományából 5 szarvas és 10 muflon maradt.

László-tanyán a „pompás agancsgyűjtemény”, Kőkapun „a szarvasagancsok, mufloncsigák és vadkanagyarak gazdag gyűjteménye”, a kastélyok „ízléses berendezése” elpusztult, eltűnt.

1945 végére a rend kezdett megszilárdulni. Az FM III/B. Vadászati Osztálya fokozatosan újjászervezte a vadászati igazgatást. A vadászati jogot „ingó-árverezésen” tervezték bérbe adni és 1946. január 21-24-re kitűzték az árveréseket Abaúj-Torna vármegye teljes területére „a járási székhely szerinti községhezán”. A kikiáltási ár 1 000 kat. holdonként 75 000-200 000 pengő volt.

Az árverésre azonban nem került sor, mert a földművelésügyi miniszter a 142 340/1945. sz. rendeletével állami fenntartott területnek jelölte ki a radványi vadászterületet. 1945. december 28-án táviratilag betiltotta az árverést „az egész gönci járás összes parcelláira vonatkozóan”. A távirat alapján a szikszói és a sátoraljaújhelyi erdőfelügyelőség utasította az erdőhivatalokat, hogy „a vadászati kihágások letörésére minden lehető tegyen meg”.

Az első szervezett vadászatot 1946 januárjában a Szövetséges Ellenőrző Bizottság és a Sátoraljaújhely „városi civil vezetőség” tartotta „Radványban”. A vilyipusztai erdőhivatal jelentése szerint „a vadászszabályokat betartották, csak dúvad esett, 14 db róka”.

A MÁLLERD megalakulásával javult a központi irányítás, de a szakszemélyzet nagy része még hadifogságban volt, így alig volt aki végrehajtsa az utasításokat. 1946. október 22-én jelentette Buchalla Jenő erdőgondnok a MÁLLERD Központi Igazgatóságnak. „A 8-as lászlótanyai rezervatumon észlelt vadmennyeség az alábbi: 5 db szarvasbika (16-os jó, 12-es közepes, 2 db 8-as gyenge, 1 villás közepes), 15 db tehén, 3 db borjú, 6 db őz, 8 db suta, 1 gida, 2 db muflonkos, 6 db jerke, 2 csapat császármadár. Vaddisznó csak mint váltóvad. A szarvasállomány csak a cseh-szlovák határmenti részeken fordul elő, s az sem állandó, mert leginkább a másik oldalon tartózkodik. A 21-es fűzérkomlói rezervatum bögés nem volt észlelhető. Itt szarvasállomány nincs.”

Emlékezzünk Buchalla Jenő helyzetjelentésére: az orvvadászat azért csökkent, mert a lakosság „a mezőgazdasági munkával van erősen elfoglalva... nagyon nélkülözzük a golyós fegyvert”.

1946 novemberében dr. Károlyi István megkapta az FM 183 414/1946. sz. levelét: „a fűzéradványi ún. Kastély Szálló és a hollóházi ún. László Tanya Szálló vendéglátói iparüzemét a szálló- és fürdőépületekkel, valamint a vízellátást biztosító berendezésekkel együtt... a földbirtokreform végrehajtása során való megváltás alól mentesítem... Hozzájárulok ahhoz, hogy... az egyéb művelési ágú területekkel együtt... bérbe vegye”. Aláírta dr. Dónáth Ferenc államtitkár.

Az 1947. augusztus 12-én kelt jegyzőkönyv szerint Radványban 18 kat. hold, László-tanyán 4 hold 1 280 négyszögöl területet jelöltek ki. A bérlet azonban nem sokáig tartott, mert 1948-ban a vendéglátói iparüzemeket végleg államosították, a Károlyi-család

elhagyta az országot. László-tanyát renoválták 1957/58-ig *Fürdőtelep Vállalat Béke-üdülője Hollóháza* néven a Magyar Dolgozók Pártja egyik fontos üdülője volt. Ezt követően SZOT *Béke-üdülő*, SZOT *Hubertus Szálló* néven szakszervezeti üdülő a rendszerváltást követő privatizációig.

Az FM utasítása alapján 1946/47-ben az erdőgondnokságok felmérték a vadlétszámot, a vadászati berendezéseket, de számottevő intézkedés nem történt. A hadifogságból 1947-ben hazatért PARTY ISTVÁN, mint vilyipusztai erdőgondnok, és a rezervátum vezetője elkezdte a vadgazdálkodás újjászervezését.

Az adott körülmények között először a vaddisznóállomány fejlődött, ezért 1948/49 telére „több vaddisznó szórón történő lelövési joga... eladó Radványban” hirdette a korabeli vadászlap. A hajtásokban 16 disznó esett, amit részben helyben értékesítettek, részben átadták a miskolci erdőigazgatóságnak.

A vadállomány szépen fejlődött, és Party István adatai szerint 1949 tavaszán 126 szarvas, 90 őz, 85 muflon, 140 vaddisznó, 150 róka volt a rezervátum vadállománya. Elkezdődtek a tárgyalások és tervezések a rezervátum vadgazdálkodásának tervszerű fejlesztésére. „... *demokratikus kormányzatunk és az Erdőközpont együttesen közel negyedmillió forintot költségvetés alapján igyekszik ennek a rezervátumnak világhírű vadállományát minél előbb talpra állítani, hogy a rezervátum területén diplomáciai vadászatokot lehessen tartani és a még lelövésre kerülő vadmennyiséget... kormányzatunk él munkásoknak prezentálhassa.*” (BARTUCZ, 1973.)

A vadászat eredményessége érdekében vérebekeket és német vizslákat vásároltak, segítséget kértek a hejőcsabai vadászkutya tenyészteleptől és a monori vadbetegségeket kutató állomástól. A rezervátum 1949. évi költségvetésben egy vadászati felügyelő (Rác Sándor, már az 1947-es névsorban is így szerepel), egy fővadász és két vadőr illetménye volt tervezve. 10 000 forintot terveztek a vadföldek rendbetételére és művelésére, 5 800 forintot pedig 68 db etető, szóró, szózó felújításra.

A tervezett munkákat elvégezték és 1950-ben a tervhivatal ismét jelentős költségvetést hagyott jóvá. Az Erdőközpont elrendelte, hogy az erdészeti személyzet „köteles a vadvédelmet és a vadkárak elleni védekezést szolgálni”.

A vadkár elleni védekezés azért szerepelt minden központi utasításban, mert a háború után sok helyen lebontották a vadkerítést, a drótot eladták. Minden gyűlésen panaszkodtak, hogy a vadkár miatt nem tudják a beadást teljesíteni. A telkibányai Nemzeti Bizottság pl. hetente írt panaszos levelet „a több száz vaddisznó mérhetetlen károsításáról”. Abaúj-Torna vármegye alispánja végül elrendelte a hatósági vadkárrelhárító vadászatot. Hajtottak egész nap, az eredmény 3 disznó és 5 róka.

A kedvezőtlen belpolitikai légkör érezte hatását a vadgazdálkodásban is. A bizalmatlansággá torzult éberség miatt erdőgondnokságonként csak 2-3 erdész kapott „söretes madárijesztőt”. A vadhúsra is kiterjesztett beadási kötelezettség, a vadászat úri passzióknak minősítése, a fejlesztési keretek elvonása, a vadászás növekedése miatt rohamosan csökkent a vadgazdálkodás színvonala és a vadlétszám. Az 1950. augusztus 1-jei átszervezés a radványi rezervátum végét jelezte. Idézzük Party István visszaemlékezéséből: „1951. január 1-től Gemencbe helyezték át... 1954. évben megbíztak avval, hogy mérjem fel Füzérradványban a vadállomány helyzetét. Sajnos... az 1951-ben otthagytam vadállománynak csak kis töredéke maradt... ki lett löve legális és főképpen illegális formák között.”

Szemléletesen írja le ezt az időszakot Rácz Gábor: *Horváth Jenő fővadász* c. visszaemlékezésében. 1945 után is „Party István lett a ... vadászat vezetője ...együtt kezdtek hozzá a vadföldek, etetők létesítéséhez... elsősorban a határmenti területekre... hogy átszoktassák a vadat... Két év sem telt el és már nem kellett minden szarvasnyomot megsüvegelniük.

Vadászat? – csak hébe-hóba jött egy-egy vendég...egylovetű fegyvert kaptak szolgálati használatra, azt szinte el sem süthették, mert minden kilőtt töltényről jegyzőkönyvet kellett felvenni.

Party Pista bácsi elkerült Zemplénből – a vadászat a három Kababikra, Jóskára, Gyulára, Bélára és Horváth Jenőre maradt...A beszolgáltatás az erdészeket sem kerülte el... felváltva, három kutyával egymásnak hajtottak... A meglőtt vadnak fogatot kellett szerezni, majd az állomásra fuvarozni és a vonatra feladni.

„...volt olyan év, amikor egy január során 98 vaddisznót kellett leadniuk, mégis ... kevesebb karral járt, mint a később beindult egyre fokozódó igény.”

Rákosi Mátyás „évente többször megfordult itt Zemplénben, Jenő volt mindig kísérője... mielőtt Rákosival vadászni indultak volna, a megcélzott erdőrészt a biztonságiak gondosan végigjárták... ha találkoztak velük – Jenőnek azt kellett mondania: kiránduló Rákosi elvtárs!” (RÁ CZ, 2001.)

Az erdőgazdálkodás fejlesztéséről szóló 1954. évi 1040. sz. minisztertanácsi határozat szerint „a vadgazdálkodást az erdőben közvetlen erdőgazdasági irányítás alá kell vonni és a vadállomány mennyiségét szabályozni kell, hogy az kárt ne okozzon”. Az 1954. évi 30. sz. törvényerejű rendelettel (tvr.) felállított ORSZÁGOS ERDÉSZETI FŐIGAZGATÓSÁG (OEF) és az FM 22/1955. sz. együttes utasítása szerint „vadászterület alatt a nagyvadas vadászterület és a nagyvadas vadászterület részét alkotó kisvadas területrészeket kell érteni. A vadászterületen a vadgazdálkodás irányítása az állami erdőgazdaságok útján az Országos Erdészeti Főigazgatóság hatáskörébe tartozik”. A vadászterületek felügyeletének átadását 1955. március 31-ig meg kell ejteni.

Az 1957. évi 43. sz. tvr. kimondta: „a vad a nép vagyónaként az állam tulajdona”. A rendelet célja, hogy „a vadgazdálkodást és a vadászatot, mint termelési tevékenységet a népgazdaság, különösen a mező- és erdőgazdaság szocialista fejlesztésének követelményeivel összhangban szabályozza.” Ettől kezdve a hatósági esküt tett, egyenruha és szolgálati célra engedélyezett lőfegyver viselésére jogosult erdészek a vadőri teendőket is elláthatták.

Korabeli megfogalmazás szerint 1961-re „a mezőgazdaságban is uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok”. Ennek figyelembe vételével hagyta jóvá az országgyűlés az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvényt, ami lehetővé tette a vadászat és a vadgazdálkodás egységes elgondolások szerinti szervezését.

Többszöri módosítás után 1970-re 33256 hektár közigazgatási területen kialakult a Zemplénhegységi Állami Erdőgazdaság üzemi vadászterülete. Ebből vadgazdálkodásra alkalmas 32676 hektár és ennek 59 %-a erdő. A vadászterület határai: északon az országhatár – vilyvitányi – pálházi – kovácsvágási közút – Sinka-tető – Újhuta – Regéc közút – Gergely-hegy – Borsó-hegy – Potácsháza – Gyepű-hegy – Pál-hegy. 1981-től ismét változott a terület. Jelentősen csökkent a szántó, rét, legelő és a 31054 hektáron 69 %-ra növekedett az erdő aránya.

A rendszerváltást követően megváltoztak a tulajdonviszonyok, ezért az 1996. évi LV. vadászati törvény kimondta: „A vadászati jog – mint vagyoni értékű jog – a földtulajdonjog elválaszthatatlan részeként a vadászterületeknek minősülő terület tulajdonosát illeti meg.”

Ebből adódóan ismét átrendeződött a vadászterület. Hegyközben megalakult a Szonta-Safari Kft. és a gróf Károlyi István Vadásztársaság, Hegyalján és a Hernád-völgyén területszeréssel módosították a határokat, így ma az ÉSZAKERDŐ Zrt. zempléni vadászterülete 24420 hektár.

A többszöri átszervezésekkel járó iratselejtezések miatt csak hiányos teríték adatokkal rendelkezünk. Ezek nagy része is az egész vadászterületre vonatkozik, de e néhány adatot is mentsük meg az utókor számára.

A terítékre került nagyvad mennyiségét az alábbi adatokkal szemléltethetjük:

Megnevezés		1961/62	1970	1987	2000
szarvas	bika	7	37	40	28
	tehén	4	20	22	36
	borjú	4	x	36	51
	összesen	15	57	98	117
őz	bak	11	19	xx	3
	suta	16	1	xx	2
	gida	4	x	xx	-
	összesen	31	20	xx	5
muflon	kos	2	6	15	16
	jerke	2	1	5	14
	bárány	2	x	-	3
	összesen	6	7	20	33
vaddisznó		47	49	158	146

x = 1970-ben az elejtett sutavaddal összevontan szerepel a borjú, gida, bárány.

xx = adattal nem rendelkezünk.

1930-as évek

1970-es évek

Trófeák és egyenruhák Lászlótanyán

Horváth Jenő „egy gyilkossal”

Laczkó András és egy elhullott szarvas különleges trófeája

Az 1970-es években 210-230 volt a fenntartható és 313-417 a becsült szarvas létszám. 1980-ban pl. 101 bika, 174 tehén, 70 borjú. Az őz nagymértékű csökkenésének oka, hogy a területváltozásokkal az őz élőhelye kikerült a vadászterületből. A muflon jól szaporodik, 1977-ben 20 darabot vittek a színi területre vérfelfrissítésként. 1994/95-ben a pestis megtizedelte a disznóállományt, de három év alatt visszaállt az eredeti vadlétszám. (KADLICSEK, 2001.)

A fenti adatokhoz tartozik, hogy az egész üzemi területen 1956-ban egy, 1957-ben 3 bikát lőttek a hazai vendégek. Az 1958-ban érkező első külföldi vadászok 4 bikát ejtettek. Ettől kezdve évente 3-6, 1958-1963 között összesen 26 db a külföldiek és 6 szarvasbika a hazaiak terítéke. 1958-ban a német vendég az Oláh-réten egy ezüstérmes bikát ejtett.

1959-ig sem szarvastehén, sem borjú kilövése nem szerepel a statisztikában. 1960-1962-ben 8 tehén és 10 borjú a teríték, de 1963-ban a 9 bika mellett egyetlen sutavad sem szerepel. 1965. és 1966-ban 16 bika és 19 tehén esett, 1967-1972 között pedig 171 bika, 169 tehén és borjú a kilövés. Az 1957-1963. években 31 bika 3 572 kg, 8 tehén 516 kg, 14 borjú 506 kg összszállal, 1960-1964 között minden elejtett őz és muflon löttvadvként lett értékesítve.

Az 1956-1963 közötti 36 bikából 2 arany, 4 ezüst, 6 bronz, az 1968-1970 közötti 85 bikából 3 arany-, 15 ezüst-, 21 bronzérmes volt.

Hazai vendégek 1961/62-ben lőtték az első két muflonkost. 1958-tól emelkedett a vaddisznók kilövése és 1956-1964 között 236 db került terítékre. Külföldiek 160/61-ben kettő, 1963-64-ben 12 vadkant lőtték.

Emlékeztetőül még néhány adat:

	1960	1961	1962	1963
Külföldi által lőtt bika	5	5	3	6
Külföldi lődíja (Ft)	40 150	32 160	34 398	86 270
Kifizetett vadkár (Ft)	7 993	11 000	30 000	74 465

Különösen érdekesek az utókor számára az üzemi vadászterületen elejtett „Kártékony vadak” adatai:

Megnevezés	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
róka	71	127	146	171	99
vadmacska	19	47	72	160	28
borz	3	1	-	-	2
vidra	-	-	-	2	1
menyét	x	8	17	13	1
görény	x	10	13	18	15
héja	80	80	91	97	50
karvaly	61	27	37	78	26
sz. varjú	105	164	152	186	113
szarka	959	659	711	961	629
mátyás	x	752	917	1 006	454

x = nem képezte az adatszolgáltatás tárgyát.

Az adatokból is láthatjuk, hogy mennyit változott a szemlélet 40 év alatt.

A füzéri határra vonatkozó teríték adatok nagyon hiányosak. A BORSODI FAGAZDASÁGI HÍRADÓBÓL tudjuk, hogy 1972. januárban egy 10 fős osztrák csoport „a mostoha időjárás miatt” két nap alatt csak 8 vaddisznót lőtt a füzérkomlói erdészetnél. Az 1973 telén lőtt „füzéri kapitális kan” fényképét a híradó is közölte. 1983-ban egy hazai vadász 25,50 cm-es füzéri agyara 130,25 CIC pontot kapott.

Az 1991-1995 közötti teríték nyilvántartásból csak azt tudjuk, hogy a Nagy-Hrabó, Grófi út – Sáróstó-bérc térségében szarvasbikák, tehének, borjak, muflonjerke, a Bodóret, Orita, Csatarét, Szántó-hegyen disznók, borjak és őzsuták kerültek terítékre. Hasonló összetételű, de kisebb terítéke volt a Leshegy, Pálhegy, Csatornás-kút, Koplaló térségének.

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény – a vadászat önálló törvénye – új alapokra helyezte a vadgazdálkodást és a vadászatot.

A füzéri erdők továbbra is az ÉSZAKERDŐ Zrt. zempléni vadászterületéhez tartoznak. A kárpáti típusú gímszarvas kiemelkedő vadgazdálkodási értéke alapján a földművelésügyi miniszter – a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszterrel egyetértésben – a 63 466/1997/6. sz. határozatával, génmegőrzés céljából különleges rendeltetésűvé nyilvánította a zempléni vadászterületet. Ezzel kapcsolatos feladatokat a 13 évre szóló vadgazdálkodási üzemterv részletezi.

Vadászavató
(In: Rácz Gábor: Horváth Jenő
fővadász)

BIZONYÍTVÁNY

Mi alulírottak, mint a m. kir. földmivelésügyi miniszter ur ¹¹¹⁻⁵ 10 200/1942 számú
rendeletével alakított vadőri szakvizsgabizottság tagjai ezennel tanusítjuk, hogy az
1942 évi *január* hó 26-28 napján *Gödöllő* városában
megtartott vadőri szakvizsgán *Florvóth Jenő*
aki *Füzér* községben, *Abauy-Torna* vármegyében,
Magyar országban 1921 évi *június* hó 3. napján
született, a vadőri szolgálathoz szükséges szakismeretekből megvizsgálván, vadőri
szolgálatra *jól* képesítettnek találtuk, minek igazolásául
neki ezt a bizonyítványt kiadtuk.

Kelt *Gödöllő* 1942 évi *január* hó 28-án

Neumann József
a szakvizsgabizottság elnöke,
kir. vadászinszler

Magyar Jenő
vizsgabizottság tagja,
másodosztályos erdőgazdász

Óstos László
vizsgabizottság tagja,
m. kir. felderítőtanácsos

Értesítési fokozatok: „kitűnően képesített”, „jól képesített”, „képesített”.

*Vadászuhu a toroki háznál,
'50-es évek*

Vackán lőtt disznó

Kababik József selejtikával, „cserkelőcipőben”